

AVOKATI I POPULLIT

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues

Tel/Fax: +355 4 2380 300/315
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot.
Nr. Dok. 201900645/2

Tiranë ___/___/2019

Lënda: Rekomandohet përmirësimi i kushteve dhe i trajtimit të pacienteve në Spitalin Psikiatrik "Ali Mihali" Vlorë

Drejtuar: Zj. Mirela HASANI
Drejtoreshë e Përgjithshme e Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor

TIRANË

Z. Kujtim LLAPI
Drejtor i Operatorit të Shërbimeve të Kujdesit Shëndetësor

VLORE

Zj. Olta GANAJ
Drejtoreshë e Spitalit Psikiatrik "Ali Mihali" Vlorë

VLORE

Të nderuar,

Avokati i Popullit, në rolin e Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, Trajtimit ose Dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues, në vijim Mekanizmi Kombëtar¹, bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar, inspektoi Spitalin Psikiatrik "Ali Mihali" Vlorë më datë 24.04.2019, sipas Planit të Inspektimit për vitin 2019 të miratuar nga Avokati i Popullit. Në përbërje të grupit inspektues ishin zj. Ermonela Xhafa, me detyrë Komisionere e Mekanizmit Kombëtar, zj. Lindita Xhillari, z. Genci Tërpo, z. Besnik Deda dhe z. Alfred Kocobashi me detyrë ndihmës komisionerë të institucionit të Avokatit të Popullit.

Inspektimi pati për objekt mbledhjen e informacionit lidhur me kushtet dhe trajtimin e pacientëve, si dhe identifikimin e rasteve të përdorimit ndaj kësaj kategorie të presionit psikologjik dhe të forcës fizike tej kufijve të parashikuar me akte normative.

Pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, Institucioni i Avokatit të Popullit ka detyrimin kushtetues dhe ligjor t'ju parashtrorë gjetjet përfundimtare, duke ju referuar si më poshtë vijon:

¹ Neni 74/1 i ligjit nr. 8328, datë 16.04.1998, "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve", i ndryshuar.

Shënime paraprake

Kjo ishte vizita e parë periodike monitoruese e MKPT-së në Shërbimin e Psikiatrisë “Ali Mihali”, Vlorë për vitin 2019. Në përputhje me procedurën e zhvillimit të monitorimit, grupi inspektues zhvilloi takimin paraprak dhe mori një informacion të përgjithshëm nga ana e drejtueses së re të institucionit zj.Olta Ganaj.

Më tej, grupi i inspektimit vizitoi ambientet e këtij spitali. Nga inspektimi në vend, kontakti me stafin dhe pacientët, si dhe nga shqyrtimi i dokumentacionit, objekteve, pajisjeve dhe mjediseve, grupi inspektues grumbulloi informacion në lidhje me të drejtat, kushtet dhe trajtimin e pacientëve në këtë spital, respektimin e të drejtave të tyre, si dhe me problematikat e ndeshura gjatë punës.

Struktura dhe organika e institucionit ishte e përbërë nga 128 punonjës, prej të cilëve 91 punonjës në përbërje të ekipit multidisiplinar, (mjek psikiatër 5, psikolog 5, punonjës social 8, infermier 42, kujdestar 31) të ndarë sipas pavioneve, Shtëpive të Mbështetura Nr.1-2-3 dhe Q.K.SH.M, si dhe 37 punonjës ishin staf mbështetës.

Spitali Psikiatrik “Ali Mihali” Vlorë përbëhej nga 4 pavione dhe shtëpitë e mbështetura nr.1-2-3, me kapacitet zyrtar prej 188 pacientësh. Më konkretisht, Pavioni i Pranim-Urgjencës me 9 shtretër, Pavioni Akut –Sub-Akut (burra-Gra) me 34 shtretër, Pavioni Kronik-Gra me 60 shtretër, Pavioni kronik Burra me 51 shtretër dhe Shtëpitë e Mbështetura nr.1-2-3 me 34 shtretër.

Në momentin e inspektimit, në spital ndodheshin 144 pacientë të shtruar, nga të cilët 141 pacientë ndodheshin të ndarë sipas pavionëve dhe 3 pacientë ndodheshin në ambientin e observacionit.

Infrastruktura e re e spitalit mundësonte kushte dinjitoze, trajtimi për çdo person me probleme të shëndetit mendor që paraqitej në urgjencën e spitalit dhe vizitat mjeksore kryeshin konform ligjit 44/2012 “Për Shëndetin Mendor”. Ambientet, kushtet materiale, hapësira jetike për pacient, si dhe shërbimi që ofrohej në pavijonin e pranimit, urgjencës dhe ato akut dhe subakut për gra dhe burra ishin në përputhje me standardet.

Sistemi i ankimimit funksionon edhe në rastin e kërkesave/ankesave nga grupe interesi si psh, shoqata apo grupime të tjera vullnetare të pacientëve, familjarëve ose personave të interesuar për mbrojtjen e interesave të personave me çrregullime të shëndetit mendor.

Nga sa më lartë u konstatua se rekomandimet e bëra nga Avokati i Popullit, sa i përket përmirësimit të kushteve të jetesës në pavijonet ku mbaheshin të sëmurët kronikë, nuk kishin gjetur zbatim, për mungesë të akordimit të fondeve për këtë qëllim nga autoritetet përkatëse. Konkretisht situata paraqitej si më poshtë:

Nga informacioni, rezultoi se kishin gjetur zbatim rekomandimet e Avokatit të Popullit në inspektimin e mëparshëm:

1. Ishin marra masa për ngritjen dhe funksionimin e ekipit multidisiplinar për ti dhënë zgjidhje procesit të trajtimit të pacientëve që kane bërthamën familjare, për ti rehabilituar ata pranë familjeve te tyre.
2. Ishte nënshkruar marrëveshje me Spitalin Rajonal Vlorë, për konsulta dhe vizita patologjike me grafik 2 herë në javë duke përjashtuar urgjencat.

3. Kishte gjetur zbatim rekomandimi për rikonstrukcionin e dhomës së izolimit në këtë spital.
4. Ishin lidhur kontrata për sigurimin e medikamenteve, në bazë të prokurimeve që ka bërë Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe nuk kishte asnjë mungesë të medikamenteve.

Ndërkohë, nuk kishin gjetur zbatim rekomandimet e Avokatit të Popullit:

1. Nuk kishte akoma asnjë zgjidhje për trajtimin e pacientëve abuzuesve të substancave, të cilët pasi paraqiteshin në spital, dergoheshin menjëherë për në Klinikën e Specialiteteve në Tiranë.
2. Nuk ishte zbatuar rekomandimi për sigurimin e një mjeku specializant për bërjen e EKG-se.
3. Nuk ishin siguruar fondet buxhetore për rikonstrukcionin e godinave të vjetra, pavarësisht se projektet kishin përfunduar, pritej miratimi i fondeve nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.

Ligji për shëndetin mendor, në nenin 31 të tij, përcakton procedurat e monitorimit të jashtëm të shërbimit të shëndetit mendor nga Avokati i Popullit, nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, Trajtimin Çnjerëzor dhe Poshtëruar, që vepron si strukturë e veçantë nën autoritetin e tij, vëzhgon rregullisht, me anë të inspektimeve periodike, respektimin e të drejtave dhe të standardeve që u ofrohen personave me çrregullime të shëndetit mendor në mjediset e shërbimit të shëndetit mendor të specializuar me shtretër, si dhe paraqet rekomandime në organet përkatëse, me qëllim përmirësimin e trajtimit dhe kushteve të pacientëve dhe sigurimin e respektimit të plotë të të drejtave të njeriut në institucionet e kujdesit të shëndetit mendor.

Konteksti dhe kuadri ligjor e institucional

Shërbimi i shëndetit mendor në Shqipëri rregullohet me ligjin “Për shëndetin mendor” i 12 prillit 2012 (i pari, miratuar me 1996); një ligj i veçantë përveç ligjit “Për kujdesin shëndetësor në Republikën e Shqipërisë”. Pas miratimit të tij, sfida mbetet në përshtatjen dhe zbatimin faktik të tij në Shqipëri. Ky ligj solli nevojën e reformave në lidhje me ngritjen dhe zhvillimin në shkallë kombëtare të kujdesit komunitar të shëndetit mendor si e vetmja mënyrë për të arritur shërbime komunitare të shëndetit mendor për të gjithë (përfshi deinstitutionalizimin të personave që vuajnë sëmundje të shëndetit mendor; monitorimin e të drejtave dhe lirive themelore nga mekanizma të jashtëm, pjesëmarrjen aktive të aktorëve të shoqërisë civile, etj).

Në konceptin e gjithëpërfshirjes, kuadri ligjor dhe institucional ofron mundësinë e një sistemi të integruar të shërbimeve të shëndetit mendor, i cili nënkupton një rrjet shërbimesh në nivel rajonal.

Kushtet materiale dhe trajtimi i pacientëve.

Godina e spitalit të ri ishte ndertuar në vitin 2015, me gjithë infrastrukturën e brendshme të rikonstrktuar. Gjithashtu, ishte instaluar sistem i ri i monitorimit me kamera, si dhe sistemi qëndror i ngrohjes/ftohjes, i cili ishte në funksion të plotë.

Ndërkohë, në pavijonet e kronikëve si rrjedhojë e mungesës së investimeve, godinat ishin të amortizuara dhe në gjendje jo të mirë teknike. Nga ana e Drejtorisë të institucionit ishte realizuar projekti i rikonstruksionit për të dyja godinat e pavioneve të kronikëve burra dhe gra, i cili është paraqitur pranë Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale me shkresë datë 26.07.2018, për tu përfshirë në projekt buxhetin e vitit 2019. Por, në momentin e inspektimit, institucioni ende nuk kishte një përgjigje nga ana e Ministrisë, por ishin në pritje të investimit për rikonstruksion të këtyre godinave.

Gjendja në 2 pavijonet e pacientëve kronikë të vendosur si rezidentë në këtë institucion, nuk paraqitej e mirë. Në këto godina, nuk respektohej hapësira jetike dhe kishte lagështirë. Këto salla vazhdonin të mbanin deri në 15 pacientë. Dhomat ku ishin vendosur këta pacientë kishin dritare të mëdha që siguronin ndriçim natyral, por ngrohja për ta ishte e pamjaftueshme. Materialet e buta (dyshekët, çarçafët, batanijet, jastëk, veshmbathjet, kostumet e pacientëve) ishin të siguruara nga operatori ekonomik privat “AGS” (*Avance Global Service*), sipas nevojave dhe kërkesave të institucionit të përshtatshme për çdo stinë të vitit. Tualetet e dushet, duke patur parasysh gjendjen e godinave janë të kompletuara me pajisje hidrosanitare, të cilat zëvendësohen me fondet e institucionit sipas nevojave.

- Në spital janë duke u trajtuar 25 persona me aftësi të kufizuar intelektuale, 12 paciente gra dhe 13 pacientë burra. Aktualisht janë edhe 3 pacientë në shtëpitë e mbrojtura. Ekipi multidisiplinar është duke punuar rast pas rasti për të realizuar daljet e pacientëve kronik aty ku ka një bërthamë familjare, në bashkëpunim dhe me institucionet e shërbimeve sociale dhe bashkitë përkatëse.
- Shtrimet e pavullnetshme kryheshin në përputhje me nenin 20 të ligjit Nr. 44/2012, “Për Shëndetin Mendor”. Procedurat ndiqeshin në mënyrë rigorozë nga stafi i mjekëve të këtij spitali në të gjitha hallkat e tij, dhe plotësimi i dokumentacionit përkatës bëhej në kohë dhe me rregull.
- Dhoma e izolimit megjithëse e ndërtuar rishtazi, kishte nevoja për rregullime për shkak të dëmtimeve që kishte pësuar nga të sëmurët e axhituar. Institucioni duke përdorur fondin 20% të mirëmbajtjes së vitit 2018 është duke sistemuar të dyja dhomat e izolimit, atë të pavionit të pranimit dhe atë të pavionit kronik.(aktualisht ne rikonstruksion).
- Në këtë institucion spitalor mungonin mjetet e parashikuara të kufizimit fizik (rripat e lëkurës), ndërkohë që ky spital ishte i pajisur me një këmishë force, e cila në momentin e inspektimit ishte jashtë përdorimi. (ishte grisur nga pacientë të dhunshëm).
- Ushqimi sigurohej me catering nga shërbimi privat i kuzhinës. Kuzhinierët dhe punonjësit që shpërndanin ushqimin, ishin të pajisur me librezën shëndetësore të higjienës. Kampionët ushqimorë ruheshin sipas rregullave në frigorifer konstatuar kjo në momentin e inspektimit. Ushqimi ishte cilësor dhe nuk kishte raste të refuzimit të tij.
- Furnizimi me ujë ishte pa probleme dhe plotësonte nevojat e përditëshme.
- Problematika e dërgimit të personave abuzues me substancat narkotike dhe alkoolin pranë këtij spitali mbetej e pazgjidhur dhe mjaft shqetësuese për stafin, pasi spitali nuk ka kapacitet infrastrukturor dhe as burimet njerëzore për hospitalizimin apo ofrimin e një shërbimi të specializuar për këtë kategori personash, por nisur nga kompleksiteti i

problemeve edhe të shëndetit mendor të këtyre personave ata kanë marrë shërbimin e duhur nga stafi i spitalit.

- Autoambulanca ishte në funksion të plotë dhe në ndihmë të stafit kishte edhe një furgon, i cili shërbente për aktivitetet që zhvillonte stafi psiko-social me pacientët jashtë institucionit.
- Organika e shërbimi psiko-social ishte e plotësuar. Kishte një mirë organizim dhe ndarje të punës ndërmjet punonjësve, si dhe një bashkëpunim e bashkërendim të mirë me stafin mjekësor.(kjo e konstatuar nga intervistat e kryera me disa prej këtyre punonjësve)
- Ambientet e përbashkëta, për zhvillimin e aktiviteteve apo terapive në grup nga ana e stafit psiko-social, ishin të bollshme, të rregullta dhe të mirëmbajtura. Punonjësit e shërbimit psiko-social punonin mbi bazën e një plani fillestar që në shtrim dhe më pas pacientët ndiqeshin me këshillime individuale e në grup, psiko-edukim dhe në fund kishte një plan daljeje për secilin prej tyre. Ndërsa sa i përket pacientëve kronikë shërbimi i këtij stafi përqendrohej në rehabilitimin e tyre, duke punuar me plane individuale si dhe bëheshin përpjekje për t'i përgatitur që të transferoheshin në shtëpizat e mbështetura e në raste shumë të rralla në shtëpi.
- Kjo procedurë kryhej me vendimmarrje të mjekut kurues dhe shefit të pavijonit.(verifikuar nga dosjet dhe intervistat me personat përgjegjës)
- Kabineti stomatologjik ishte i rregullt dhe i pajisur me instrumente dhe materiale dentare.
- Nga verifikimi i bërë rezultoi se regjistrat e të gjithë pavijoneve dhe procedurave të shtrimeve që kryhen në këtë spital ishin të sekretuar dhe të mbajtur me rregull, regjistri i pranimit, i konsultave, dhe ai i shtrimeve të pavullnetshme. Të mbajtura me rregull dhe të pasqyruara saktë ishin edhe regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve.
- Nga kontakti i marrë me disa pacientë, pa praninë e stafit, nuk rezultoi që ndaj tyre të ishte ushtruar presion psikologjik apo forcë fizike tej kufijve të parashikuar me akte normative.
- Ky spital kishte të ngritur sistemin elektronik për cdo pacient dhe diagnozat e tyre si dhe zyrën e informacionit me personel të mjaftueshëm.

Ofrimi i shërbimeve

Diktuar nga një numër në rritje i sëmundjeve/çrregullimeve mendore, i tipologjive, i grupmohave, i shtrirjes gjeografike, çrregullimeve për shkak të përdorimit të substancave narkotike, etj., lind domosdoshmëri ndryshimi dhe përmirësimi i mbrojtjes dhe kujdesit të pacientëve në kushte të tilla komplekse/ të vështira. Praktika botërore i mëshon politikave lehtësuese dhe mbështetëse për shërbimet e shëndetit mendor, duke vendosur prioritetet strategjike që lidhen me trajtimin, ndjekjen, trajtimin spitalor të këtyre pacientëve (shërbimet e shëndetit mendor) në krahasim me shërbimet e kujdesit shëndetësor në tërësi. Për këtë ndërhyrje të rëndësishme, strukturat qeverisëse duhet të krijojnë hapësira për zgjerimin e mbështetjes dhe garantimit të prioritetëve ndaj këtij shërbimi mjekësor për të garantuar mirëfunksionimin e çdo strukture apo specialiteti.

Për sa më sipër dhe në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë ku parashikohet se: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”; të nenit 21, germa “b” të ligjit nr. 8454 datë. 04.02.1999 “Për Avokatin e

Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet se: “Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të nenit 74/1 pika “b” të ligjit nr. 9888 datë 10.03.2008 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8328 datë 16.04.1998, Për të drejtat dhe trajtimin e të paraburgosurve dhe të dënuarve me burgim” ku midis të tjerash parashikohet se: “Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimin ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtëruës ka këto kompetenca:b) paraqet rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohet trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura dhe trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor dhe poshtëruës”,

REKOMANDOJMË:

1. Marrjen e masave të menjëhershme për t’i dhënë zgjidhje problemit të trajtimit si rezidentë të personave me aftësi të kufizuar intelektuale në kundërshtim me legjislacionin në fuqi.
2. Marrjen e masave për ofrimin e shërbimit të specializuar me hospitalizim pranë spitaleve rajonale të personave abuzues me substancat narkotike apo/dhe alkoolin, si dhe duke krijuar ambjent të veçantë brenda kapaciteteve ekzistuese në spitalin psikiatrik Ali Mihali, Vlorë
3. Marrjen e masave të menjëhershme lidhur me rikonstrukcionin për përmirësimin e kushteve të jetesës në godinën e vjetër, eliminimin e lagështirës në dhoma, dhe zëvendësimin e pajisjeve hidrosanitare dushe e tualete, në mënyrë që të ofrohet një trajtim sa më dinjitoz të personave që trajtohen në këtë spital.
4. Marrjen e masave nga autoritetet përgjegjëse për sigurimin e të gjithë medikamenteve të domosdoshme për ofrimin e një shërbimi cilësor në këtë spital.
5. Marrjen e masave për pajisjen e spitalit me rripa të kufizimit fizik dhe këmisha force si një domosdoshmëri për trajtimin me dinjitet të pacientëve.
6. Marrjen e masave për trajnimin e stafëve mbështetëse për përdorimin e mjeteveve fizik konform standardeve të parashikuara në Paketën e Akteve Nënligjore të ligjit Nr. 44/2012 ”Për Shëndetin Mendor”, dhjetor 2013 pika 1.1. si dhe përmirësimin e kushteve aktuale për izolimin e pacientëve me kriza akute

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të ligjit nr. 8454, dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

KOMISIONERI

Ermonela XHAFJA